

Stand og Forening

Psykologiens stilling i Holland

BJØRN CHRISTIANSEN

*Institutt for samfunnspsykologi
Bergen*

Tidsskriftets februarnummer inneholdt en artikkel om psykologenes aktuelle stilling i Vest-Tyskland. Det henvises i artikkelen (Mæland, 1985) til en masseproduksjon av tyske diplompsykologer og til en voksende arbeidsledighet. Det blir antydnet at ca. 18% av de yrkesmotiverte vest-tyske psykologene for øyeblikket er uten arbeid.

Vi skal i det følgende gi en kort beskrivelse av studie- og arbeidsmarkedsforholdene for psykologer i Holland.

Holland har på mange felt vært et foregangsland når det gjelder psykologi. Det første nederlandske psykologiske laboratorium ble opprettet i 1892 og fra omlag samme tidspunkt tok man til å gi regulære forelesninger i faget. Fra 1921 kunne psykologi velges som hovedfag innenfor en historisk-filosofisk fagkrets, og fra 1942 ble psykologi etablert som en uavhengig akademisk studieretning. Praktisk psykologisk yrkesutøvelse kom i gang i tyveårene i forbindelse med opprettelsen av flere psykotekniske institutter. Som i mange andre land hadde anvendt psykologi en sterk vekst i årene etter siste verdenskrig.

Syv av Hollands 14 universiteter har psykologistudier som fører frem til eksamen på høyeste nivå. Studiene er ikke helt likt oppbygd fra sted til sted, men er likevel underlagt det samme generelle studiereglement. Inntil nylig har psykologistudiet bestått av to deler — en generell innføringsdel (undergraduate-del) — som fører frem til kandidateksamen (noenlunde tilsvarende en engelsk BA-grad), og en videregående del (graduate del) — som omfatter en viss spesialisering og som fører frem til en «doctoral»-grad (ikke ulik en engelsk MA-grad). Normert studietid var 7 år, fire år for første del og tre år for annen.

I slutten av syttiårene ble studielengden redusert til 5 år, til 3 pluss 2 år.

Tradisjonelt har psykologistudiet hatt en klar akademisk vinkling, med vekt på psykologiske basalfag (som biologisk psykologi, utviklingspsykologi, personlighetspsykologi og sosialpsykologi), på hjelpediscipliner som statistikk, vitenskapsfilosofi og forskningsmetodikk, på støttefag som fysiologi, sosiologi og filosofi, og på utarbeidelsen av en vitenskapelig avhandling. Anvendte psykologiske fag og ferdighetsorientert opplæring er blitt tillagt større vekt over de senere år, men inntar likevel en underordnet rolle i de fleste studieordninger. Endog når praktiske psykologiske fag blir tilbudt som «hovedfag», er det gjerne preget av et klart vitenskapelig siktemål. Profesjonell spesialisering og yrkesforberedelse har alltid blitt forutsatt å finne sted etter avlagt universitetseksamen.

Den nederlandske psykologforening (NIP) har arbeidet iherdig for å få etablert en yrkesmessig (postgraduate) videreutdanning for psykologer. Man har gått inn for at yrkestittelen «psykolog» skal forbeholdes dem som har gjennomgått en profesjonsrettet utdanning og eksamen. Disse bestrebelser har dessverre ikke vunnet frem. I stedet ble det i 1970 bestemt at tittelen psykolog skulle lovbeskyttes — og dette ble tilordnet doktoraleksamen ved avslutningen av studiet, og ikke den videregående yrkesutdanning slik psykologforeningen hadde arbeidet for.

Det har i Holland utviklet seg flere spesialiteter innen praktisk psykologi. F.eks. arbeids- og organisasjonspsykologi, pedagogisk psykologi, gerontopsykologi, klinisk psykologi, osv. Disse spesialiteter bygger ikke på noe formelt system for praksis, opplæring og godkjenning.

Et unntak gjelder klinisk psykologi. I 1967 vedtok den nederlandske psykologforening en intern godkjenningsordning på dette området. Ordningen bygger på krav om tre års praktisk erfaring etter avsluttet universitetseksamen. En tilsvarende registreringsordning for psykoterapeuter ble innført i 1980. For de andre spesialitetene foreligger det imidlertid et indirekte kvalifikasjonskrav, i og med at fullt medlemskap i psykologforeningens faglige seksjoner, forutsetter ett års arbeid under supervisjon av et medlem på vedkommende spesialområde.

Siden 1980 har det skjedd en omfattende endring i det nederlandske utdanningsystemet. Ifølge en ny lov som ble iverksatt i 1982, skal universitetsstudiene som tidligere bestå av to deler, men tidsrammen er blitt forandret. Den første del som skal gi en grunnleggende opplæring i et fagområde, skal bestå av 1 + 3 år (ett år undergraduate og 3 år graduate studier). Denne grunnleggende opplæring skal føre frem til en doctoral-eksamen. Den annen del, den videregående del, skal strekke seg over et par år og omfatte vektlegging på enten forskning, undervisning eller praktisk yrkesaktivitet. Psykologforeningen har arbeidet for at den videregående del bør omfatte et to års profesjonsrettet studium, slik at man samlet kommer opp i en studietid på 6 år.

Økonomiske problemer og innsparinger innen universitetssektoren har ført til at den videregående del ikke er blitt realisert, bortsett fra for medisinerstudiet. Psykologutdannelsen i Holland er som følge av dette for øyeblikket begrenset til et 4-årig studium, og psykologtittelen tilkjennes alle som avslutter dette. Det er en utbredt oppfatning blant nederlandske psykologer at en 4-årig universitetsutdanning er utilstrekkelig til å forberede både for forskning og for praktisk psykologisk yrkesutøvelse.

Det er mulig at det om relativt kort tid kan bli etablert et videreutdanningsprogram i klinisk psykologi som ledd i en revidert lovgivning angående utdanning av helsepersonell. For arbeids- og organisasjonspsykologi foreligger det planer om et delvis privat finansiert videreutdanningsopplegg av 1½ års varighet. Dette er tenkt å omfatte supervisert praksis (40 uker med 80 timer supervisjon); tematisk orientert undervisning i form av seminarer, ekskursjoner,

konferanser (i alt ca. 80 timer), spesialkurs i metoder, ferdigheter og profesjonsforhold (i alt ca. 240 timer); og en praktisk rettet eksamen, eventuelt en gjennomgåelse av arbeidsrapporter og selvstendig utførte arbeidsoppgaver. Den nederlandske psykologforening har engasjert seg aktivt i planleggingen av videreutdanningen. Man ser det som svært viktig at slike opplegg er klare for iverksettelse fra sommeren 1986, dvs. fra det tidspunkt da de første kandidater blir ferdige fra det «nedkortede» psykologistudium.

Alt i alt er det blitt uteksaminert litt over 10.000 psykologer fra de nederlandske universiteter. I 1977 ble tallet på yrkesorienterte nederlandske psykologer anslått til 4.500, i 1979 til 5.500 og i 1984 til 8.100. Man har altså over de senere år hatt en tilvekst på noe over 500 pr. år. Dette gir en årlig vekst over flere år på over 8%.

Hvis vi tar for oss psykologpopulasjonen i Holland og ser denne i forhold til landets innbyggertall på 14,3 millioner, fremkommer en psykologtetthet på 56,6 pr. 100.000 befolkning. Dette gir en nasjonal psykologtetthet som er blant de høyeste i verden — muligens den aller høyeste. Til sammenligning kan nevnes at psykologtettheten i 1983 i Danmark, Sverige og Norge er beregnet til 51,0, 43,4 og 41,5 (Christiansen, 1984).

Hva som skremmer mange med henblikk på den fremtidige sysselsettingssituasjonen for psykologer, er det store antall psykologistudenter. Det er nylig blitt anslått at det er nærmere 8000 studenter ved de psykologiske lærersteder. Dette åpner dystre perspektiver siden det allerede i dag finnes ca. 1.600 arbeidsløse psykologer i landet. Andelen arbeidsløse lå i 1980 på ca. 7%, og er nå steget til 20%. Det er uttrykt engstelse for at andelen kan øke til 50% i løpet av noen år.

Til tross for det stramme arbeidsmarked er tilstrømningen til psykologistudiet svært høy. Den reduserte studietid kan muligens gi noe av forklaringen på dette. Hva man ikke helt kan forstå som en utenforstående, er hvorfor man ikke har innført strengere opptaksbestemmelser for psykologistudiet. Men her står vi formodentligvis overfor nasjonale sysselsettingspolitiske overveielser. Åpne universitetsstudier — reduserer ungdomspresset på arbeidsmarkedet, og

korte utdannelser, antas å øke de unges arbeidsfleksibilitet.

Det er ikke tvil om at norsk psykologi i det store og hele har vært nokså lite påvirket av de idéstrømninger som de siste tiår har gjort seg gjeldende innenfor kontinental psykologi. Hvis man ene og alene ser på sysselsettings-situasjonen for psykologer, må vi ha lov til å prise oss lykkelige for vår sterke vestlige orientering når det gjelder psykologiske utdanningsmodeller og profesjonsforhold (dvs. psykologlov, psykologråd, spesialistordninger m.m.). Men det er også viktig å trekke frem at vi i Norge — takket være oljeaktiviteten, har unngått de økonomiske problemer, de offentlige tilstramninger og nedskjæringer, som har rammet de fleste vest-europeiske land.

REFERANSER

- Christiansen, B. Norsk psykologi i verdensperspektiv. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 1981, 18, 621-636.
- Christiansen, B. Om dimensjoneringen av psykologutdanningen. Noen utfyllende betraktninger. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 1984, 21, 335-345.
- Mæland, K. Psykologiens stilling i Vest-Tyskland. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 1985, 22, 92-96.
- Roe, R. A. *Postgraduate professional training in work and organizational psychology in The Netherlands — Current developments*. Paper presented at the 1st EFPPA Conference on «Postgraduate Training for Psychologists». Vienna, 27/9-29/9 1984.